OPTIMIZAREA GESTIUNII SISTEMULUI DE ASIGURĂRI SOCIALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Carmen SULIMA

CZU: 364(478)

This article explain, in general terms, the importance of the examining the composition, social and economic essence, as well as the management of social insurance in the Republic of Moldova. The social system is one of the essential components of the field of social protection of the state. It brings together all residents of the state, who contribute by regular and monthly payment of social security contributions thus benefiting from social benefits (benefits, pensions, aid). The body of the executive power that draws up the state policy in the field of social insurance, as well as ensures the correct accumulation and distribution of financial resources is the National Social Insurance House – element of the national public budget, with special status and independent budget. The esential value of the article consists in outlining the ways of efficient use of the social system, highlighting the conditions of profitability of the state and citizens.

Aspecte conceptuale. Sistemul de asigurări sociale de stat are un grad înalt de perfecţionare şi constituie un sistem de reguli cu caracter social, juridic, dar şi economic, elaborate de stat cu scopul asigurării unui trai decent cetăţenilor. Acesta este constituit prin *Legea privind sistemul public de asigurări sociale de stat,* nr.489-XIV din 08.07.1999, şi reprezintă un *sistem de protecţie socială a persoanelor asigurate, constând în acordarea de indemnizaţii, ajutoare, pensii, de prestaţii pentru prevenirea îmbolnăvirilor şi recuperarea capacităţii de muncă şi de alte prestaţii, prevăzute de legislaţie.* Sistemul respectiv se conduce de aşa principii, precum: unitate, egalitate, solidaritate şi integritate socială, ogligaţii, contribuţii, autonomie.

În Republica Moldova sistemul de asigurări sociale este ogligatoriu şi activează în baza principiilor generale de solidaritate şi funcţionare corectă. Organul central care asigură şi facilitează bugetul asigurărilor sociale este *Casa Naţională de Asigurări Sociale.* Bugetul CNAS este executat în baza *Legii sistemului public de asigurări sociale de stat,* nr.489-XIV din 8 iulie 1999, iar cheltuiele pentru executarea acestuia nu trebuie să depăşească 5% anual din suma cheltuielilor anuale totale, prevăzută de legea bugetului asigurărilor sociale de stat.

Funcţionalitatea mecanismului financiar al asigurărilor sociale. *Mecanismul financiar al asigurărilor sociale* constituie un ansamblu de tehnici şi relaţii, principii şi intrumente proprii de organizare şi administrare a fluxurilor financiare, datorită cărora sunt generate resursele monetare pentru realizarea obiectivelor privind protecţia socială a asiguraţilor. Mecanismul dat nu urmăreşte maximizarea profiturilor bugetului de stat, ci asigurarea pe termen lung a societăţii. Profiturile obţinute sunt reinves-

tite în crearea sau modernizarea metodelor de protecţie socială, crearealocurilor de muncă sau dezvoltarea activităţilor legate de contribuţiile personale ale asiguraţilor, precum şi ca ajutor financiar sau medical de care are nevoie asiguratul.

Tabel

Ponderea veniturilor şi cheltuielilor sociale în BPN şi PIB în anii 2017-2020, %

	EXECUTAT			
	2017	2018	2019	2020
Venit, mii lei	17 818 738,6	19 790 305,4	21 748 348,6	24 285 552,9
Ponderea în BPN, %	33,4	34,1	34,5	38,8
Ponderea în PIB, %	10,0	10,3	10,3	11,8
Cheltuieli, mii lei	17 614 557,2	19 426 502,8	21 602 318,8	24 244 353,6
Ponderea în BPN, %	32,3	32,6	32,7	33,1
Ponderea în PIB, %	9,8	10,1	10,3	11,7
Deficit(-), Eficit (+)	204 181,4	363 806,6	146 029,8	41 199,3

Sursa: elaborat de autor în baza datelor din Raportul de executare a bugetului de stat pentru anul 2017 – 2020.

Pornind de la aceste analize ale veniturilor şi cheltuielilor putem determina aspectul structural şi dinamic al sistemului social, acesta fiind considerat unul echilibrat, datorită creşterii veniturilor bugetare în corespundere cu creşterea cheltuielilor sociale. Astfel, se poate deduce utilizarea indicatorilor elastici privind veniturile şi cheltuielile pentru sistemul social. De asemenea se observă că pe parcursul ultimilor 4 ani a fost înregistrat eficit bugetar al Bugetului de Asigurări Sociale, datorită majorării ponderii în BPN şi PIB, în corespundere cu cheltuielile suportate.

Monitorizarea şi evaluarea mecanismului financiar al asigurărilor sociale este obiectivul Direcţiei analiză şi planificare strategică. Monitorizarea reprezintă evaluarea trimestrială a proceselor de executare a bugetului BASS, de asemenea se identifică şi gradul de implementare a obiectivelor stabilite pentru anul de gestiune şi necesitatea efectuării unor măsuri de modernizare a Planului de actvitate pentru anul următor.

Căile de optimizare a sistemului de asigurări sociale de stat din Republica Moldova. Republica Moldova colaboreaza cu două asociaţii, datorită cărora a fost implementată reforma privind sistemul de pensionare: *Asociaţia Internaţională a Fondurilor de Pensii, Asigurări Sociale* şi *Asociaţia Internaţională pentru Securitate Socială (ISSA)*. De asemenea, Republica Moldova are încheiate protocoale internaţionale în domeniul asigurării sociale cu 14 ţări, care permit asigurarea socială a cetăţenilor moldoveni ce activează pe teritoriul ţărilor respective.

Dezvolatrea sistemului social al Republicii Moldova este bazată pe o rată de înlocuire a veniturilor cetăţenilor pentru ca aceştia să beneficieze un trai decent, iar pentru aceasta ea trebuie să includă: adaptarea sistemului social la principiile de organizare

şi funcţionare a standartelor internaţionale din domeniu, garantarea legăturii dintre mărimea contribuţiilor achitate de către asigurat pe parcursul perioadei sale active şi mărimea alocaţiilor acordate în caz de boală, sau mărimea pensiei, dezvolatarea pieţei de muncă în ţară, majorarea salariului minim şi îmbunătăţirea condiţiilor de muncă.

În baza principiilor şi obiectivelor sistemului social, statul elaborează direcţii de perfecţionare a acestuia şi reforme legislative, cum ar fi: reforme optimale ce exclud consecinţe negative organizaţionale, sociale şi economice, realizarea unor reforme juridice corecte cu facilităţi fiscale, economice şi sociale, limitarea experimentelor în domeniul social, precum şi inovaţii neaplicate anterior, nejustificate de alte state.

Concluzii şi recomandări: Bugetul de asigurare socială influenţează semnificativ bunăstarea statului. Însă, în Republica Moldova acesta nu permite să protejeze, în măsura necesară, populaţia de riscurile sociale, fiind influenţat de numarul în crestere al cererilor pentru alocaţii şi de minimizarea veniturilor naţionale. În scopul maximizării profitabilităţii statale şi combaterii instabilităţii asistenţei sociale, direcţiile de optimizare ar putea fi: optimizarea şi diferenţierea contribuţiilor pe tipuri de riscuri sociale, elaborarea măsurilor privind depăşirea cuantumului redus al pensiilor sociale, perfecţionarea metodelor de prognozare a fluxurilor financiare, monitorizarea tarifelor contribuţiilor de asigurări sociale

Surse bibliografice:

Acte legislative şi normative

1. Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2021, nr.255 din 16.12.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr.353-357, art.284.
2. Legea privind sistemul public de asigurări sociale, nr.489 din 08.07.1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr.1-4, art.2.
3. Legea finanţelor publice şi responsabilităţii bugetar-fiscale, nr.181 din 25.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr.223-230, art.519.

Manuale, monografii, cărţi, broşuri

4. CIOBANU, N. *Mecanismul financiar al asigurărilor sociale*. Autoreferat al tezei de dr. hab. Chisinau, 2011.
5. PROCA, L. Conceptul de asigurare socială şi de asistenţă socială ca instituţii juridice ale dreptului protecţiei sociale: distincţia lor. În: *Revista Naţională de Drept*, 2011, nr.4.
6. ULIAN, G., MULIC, A., DRAGOMIR, L. *Gestiunea finantelor publice:* Note de curs. Chisinau: CEP USM, 2018. 258 p. ISBN 978-9975-142-04-5

Pagini web

7. Site-ul oficial al Casei Naţionale de Asigurări Sociale, https://cnas.gov.md/
8. Site-ul oficial al Ministerului Finanţelor, https://www.mf.gov.md/ro

Recomandat

Galina ULIAN, *dr. hab., prof. univ.*